

ZAZNAVANJE

1. DEFINICIJA:

Zaznavanje je prva stopnja spoznavanja okolja. Pomeni sprejemanje in razlaganje sporočil, ki prihajajo iz njega.

2. DRAŽLJAJI:

DRAŽLJAJI so energetske procese, ki prenašajo sporočila. Čutni organi reagirajo nanje z vzburjenjem, ki se po živčnih vlaknih razširi do možganskih središč. Tam nastane DOŽIVETJE ali OBČUTEK.

FUNKCIJE DRAŽLJAJEV:

1. **spoznavanje** - dajejo nam sporočila o okolju in usmerjajo reakcije
2. **funkcija vzburjanja ali aktiviranja organizma** - spoznavni procesi (opazovanje, učenje, mišljenje) so mogoči le tedaj, ko je živčni sistem dovolj vzburjen

Elektromagnetno valovanje z ustrežno valovno dolžino draži oko in posledica so občutki vida. Zvočni valovi z ustrežno valovno dolžino dražijo uho in posledica so občutki sluha. Kinetična energija draži čutne organe za tip in posledica so občutki tipa.

DELITEV DRAŽLJAJEV: (po izvoru)

1. **svetlobne** (občutek vida)
2. **mehanične** (občutek sluha, tipa, ravnotežja, bolečine)
3. **kemične** (občutek, vonja, okusa)
4. **toplotne** (občutek hladnega in toplega)

ko povežemo OBČUTEK + IZKUŠNJO = ZAZNAVA, npr.: eksperiment z slepimi ljudmi, ki so bili operirani in so spregledali, ko so videli mačko niso vedeli da je to mačka, to so ugotovili šele ko so se jo dotaknili !!!

ČUTNI ORGAN:

o je **specializirana anatomsko struktura**, ki reagira samo na nekatere energetske procese (npr. elektromagnetni valovi zbuja občutke samo v območju valovnih dolžin med 400 in 800 nm, medtem ko ultravijoličaste in infrardeče svetlobe ne vidimo)

o poglaviti del so **čutne celice - čutnice**, v katerih **nastane elektrokemijsko vzburjenje**

- o čutni organi so opremljeni še s **+pomožnimi organi**, ki pripomorejo k bolj učinkovitemu sprejemanju dražljajev, npr.: uhelj
- o **živčni impulzi**, ki nastanejo v čutnih organih, se razširijo po senzornih vlaknih do hrbtenjače ali možganskega debla, od tod pa naprej do možganske skorje - v njej so **PRIMARNA & SEKUNDARNA SENZORNA SREDIŠČA za posamezne čute**
- o v **primarnih središčih** se porajajo občutki, v **sekundarnih** pa se impulzi integrirajo z izkušnjami in nastanejo zaznave (npr. poškodovano primarno vidno središče, je oseba slepa. Če je poškodovano sekundarno vidno središče, oseba vidi, a tega, kar vidi, ne prepoznava)

Občutek je zaznavanje določene lastnosti nekega predmeta.
Zaznava je spoznavanje nekega predmeta v celoti.

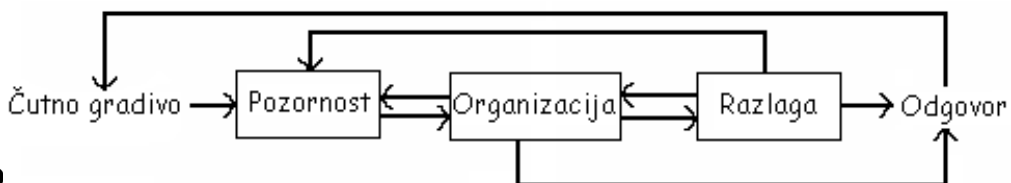
3. ORGANIZACIJA ZAZNAV IN POZORNOST

Izjemoma doživljamo čiste občutke. Dražljaje dojemamo v medsebojnih odnosih in jih s pomočjo izkušenj ustrezno razlagamo.

Komponente zaznavanje:

- o pozornost na
  - o gradivo
  - o organizacija
  - o gradiva
  - o razlaganje gradiva
- } skupaj dajejo odgovor; zaradi povratnih zvez vplivajo procesi tudi drug na drugega.

Model zaznavanja:

Ob

ONE MOREMO TIKATI ZAZNAVATI VSEH STVARI, ZATO SE OMEJIMO LE NA nekatere opozornost na nekaj onemogoča drugemu gradivu, da bi prišlo v zavest

OBSEG POZORNOSTI je količina dražljajev, ki jih posameznik jasno zaznava. Je omejen.

o ((GLEĐANJE FILMA: i bolj pozoren na podnapise – se nanje osredotočiš [eksperiment: gledanje pikic na računalniku, ki izginjajo-odrasli jih vidijo več obseg pozornosti je večji])

Trajanje pozornosti: (omejeno)

o po določenem času pozornost pade

o (bereš knjigo in na koncu ne veš več kaj si pravkar prebral)

Distraktorji: so drugi dražljaji, ki odvrnejo pozornost
(se učiš + hrup/misliš na kaj drugega/...)

Vedenje + pozornost = BOLJŠE ZAZNAVANJE:

o Pozornost spremlja značilno vedenje, ki pripomore k boljšemu zaznavanju okolja.

o (NAPET FILM: smo napeti, potimo, ne zavedamo okolice okrog...
[✓pozornost])

Dejavniki, ki vplivajo na pozornost:

Na smer, trajanje, obseg pozornosti vplivajo različni dejavniki:

ZUNANJI DEJAVNIKI:

- o intenzivnost dražljajev: barvitost
- o velikost dražljajev: večje ✓
- o trajanje dražljajev: srednje dolga
- o vrsta dražljajev: vidni, slušni tipni
- o spremembe dražljajev: razna glasnost

NOTRANJI DEJAVNIKI:

- o posameznikovi motivi: (če imaš rad mačke-treklamo prej opaziš)

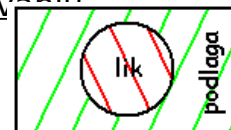
4. ORGANIZACIJA ZAZNAV:

o najpreprostejša organizacija čutnega gradiva je pojav **lika in podlage**

o **lik** je nekaj enovitega in celovitega, zdi se plastičen, se jasno loči od podlage, lega je natančno določena, je vedno v središču pozornosti

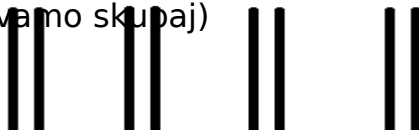
o **podlaga** je nejasna in nedoločna, zdi se da leži razblinjena za likom.

o lik in podlaga delujeta podobno tudi pri slušnem zaznavanju:

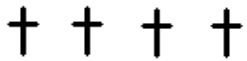
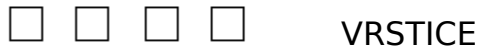

Načela organizacije čutnega gradiva:

1. **Načelo bližine:** dražljaje organiziramo glede na medsebojno oddaljenost (blizu = zaznavamo skupaj)

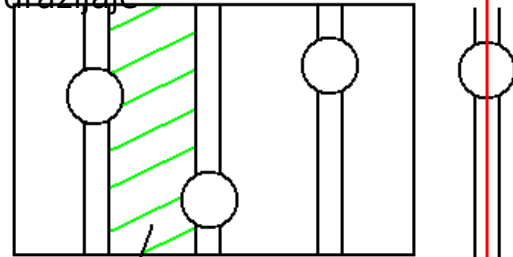
2. **Načelo podobnosti:** dražljaje organiziramo glede na njihovo podobnost (podobni dražljaji = zaznavamo skupaj)

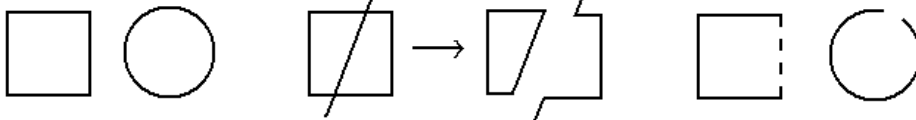
3. **Načelo kontinuitete:** dražljaje, ki se nadaljujejo drug zraven drugega tako, da se začetna smer ali krivulja nadaljuje, zaznavamo skupaj

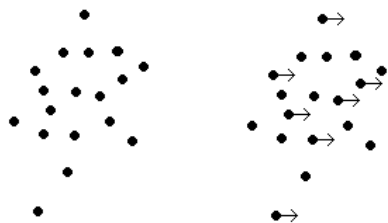
4. **Načelo simetričnosti:** skupaj zaznavamo simetrično razporejene dražljaje

5. **Načelo zaprtosti:** skupaj zaznavamo zaprte like = krog & kvadrat

6. **Načelo gibanja:** dele, ki se gibljejo, dojemamo kot enoto

5. PSIHOLOŠKI DEJAVNIKI ZAZNAVANJA:

o IZKUŠNJE:

- znane predmete zaznavamo kot enote v okolju

- stol+človek-ne kot zlivanja obojega; ko poslušamo glasove, slišimo posebej ropot stroja & človeški glas → oboje dojemamo kot enoti
- izkušnje so pomembne za prepoznavanje
- eksperiment: ko so operirali od rojstva slepe osebe, te niso z vidom prepoznali mačke, ampak so jih mogli otipati, da so vedli da je to mačka

- o MOTIVI
  - o ČUSTVA
  - o PRIČAKOVANJE
  - o OSEBNOSTNE LASNOTSTI
- } o vplivajo na zaznavanje predvsem v oteženih razmerah
o povzročajo nastanek iluzij

6. SOCIALNI DEJAVNIKI ZAZNAVANJA:

Skupinski pritisk:

Skupina vpliva na posameznikovo zaznavanje. Skupinski pritisk je raziskoval Ash.

- _____ X o poskusno os. vprašajo kateri črti sta enaki[A&X]
- _____ A
- _____ B o skupina ljudi začne trditi da sta enaki X&C
- _____ C o poskušenci niso več prepričani

Vpliv kulture:

V različnih kulturah prihaja do razlik v zaznavanju (ESIMI: vidijo več vrst leda, poznajo več vrst bele barve → to je pomembno za njihovo preživetje)

7. MOTNJE ZAZNAV:

Iluzije:

- o nek dražljaj napačno interpretiramo
- o notranji psihološki dejavniki (čustva, motivacija, pričakovanje) povzročajo nastanek iluzij v oteženih razmerah-ko situacija ni jasna
- o primer: PONOČI: ko hodimo pa ulici+nas je strah → ob vsakem šumu pomislimo da nas nekdo zasleduje, TEL. KLIC: pričakujemo tel. klic → ob vsakem šumu omio zaslišali zvonec telefona
- o vzroki so tudi FIZIKALNI DRAŽLJAJI na katere reagiramo z iluzijo, so splošne-prisotne pri vseh ljudeh (veslo v vodi zgleda zlomljeno)
- o **geometrične iluzije** in **paslike** (ko dlje časa nekaj gledamo, ko odmaknemo pogled, to isto stvar še vedno vidimo)

Halucinacije:

- o potrebni so določeni procesi, ki potekajo v organizmu
- o (visoka vročina, telesna izčrpanost, dehidracija, droge, alkohol,...)

Fantomski ud:

o pacientom, ki so odstranili npr. roko, roko še vedno čutijo